

การดูแลรักษาและส่งเสริมสุขภาพ

สุขภาพ (Health) หมายถึง

(Health is a State of Physical, Mental and Social Well-being, and not Merely the Absence of Disease and Infirmary) (WHO)

สถานะของความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ รวมถึงการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี มิได้หมายถึงเพียงความปราศจากโรค หรือทุพพลภาพ เท่านั้น

(องค์การอนามัยโลก , 2491)

สุขภาพ หมายถึง "ความสุขปราศจากโรค ความสบาย"
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525)

หมายถึง ภาวะของความไม่มีโรคหรือไม่บกพร่อง เน้นความ
เป็นอยู่ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม นั่นคือ ต้องมีสุขภาพ
กาย สุขภาพจิต และสุขภาพทางสังคมครบทุกด้าน

สุขภาพทางกาย (Physical Health) หมายถึง

สภาวะความสมบูรณ์ของร่างกาย โดยที่บุคคลปราศจากการเป็นโรค ซึ่งเป็นผลมาจากสรีรวิทยาของร่างกาย เช่น หัวใจ ระบบประสาท

การที่บุคคลมีสุขภาพทางกาย ย่อมมีร่างกายที่สมส่วนและภาวะความสมบูรณ์ทางกาย

สุขภาพทางจิต (Mental Health) หมายถึง

สภาพความสมดุลในทุกด้านของชีวิตทั้งทาง ร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ

เป็นภาวะที่บุคคลปราศจากการเจ็บป่วยด้วยโรคจิต มีความสุขสมบูรณ์ทางจิตใจ เน้นสุขภาพจิตมากกว่าสุขภาพและความสุขสมบูรณ์ทางอารมณ์

สุขภาพทางสังคม (Social Health) หมายถึง

ความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี เนื่องจากการที่บุคคลปราศจากการเจ็บป่วย หรือปัจจัย/เงื่อนไขที่ทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำหน้าที่ ในสังคมอย่างรุนแรง รวมทั้งพยาธิสภาพที่ทำให้เกิดการต่อต้านสังคมด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะสุขภาพ การเจ็บป่วย และตัวชี้วัดสุขภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะสุขภาพและการเจ็บป่วย

สุขภาพ (Health) เป็นเรื่องที่ยุ่งยากขึ้นอยู่กับมิติการมองของแต่ละฝ่าย
Pol & Thomas ได้สรุปแนวคิดสุขภาพตามแนวคิดต่างๆ ไว้ 4 แนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดทางการแพทย์ (*The Medical Model*)

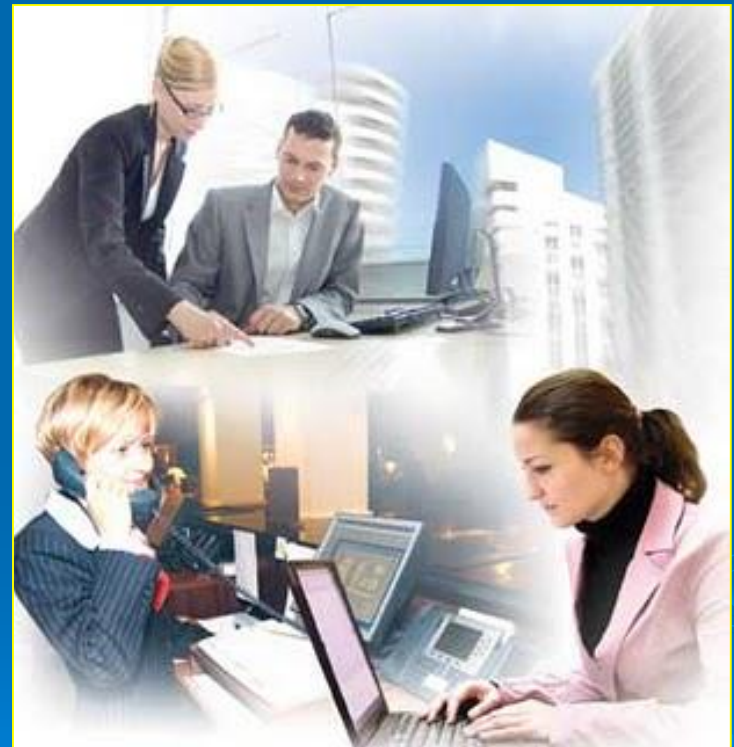
โดย Wolinsky (1988) มีรากฐานมาจากทฤษฎีว่าด้วยเชื้อโรค เป็นการเน้นเรื่องของอาการที่แสดงออกมาที่สามารถตรวจพบได้ ภาวะสุขภาพดีและเจ็บป่วย จึงมีความหมายถึง ความปกติกับความไม่เป็นปกติ

2. แนวคิดที่เน้นด้านหน้าที่การทำงาน (The Functional Model)

โดย Parsons (1972) แนวคิดนี้มองสถานะสุขภาพและการเจ็บป่วยว่าเป็นการแสดงถึงระดับของความปกติทางสังคมมากกว่าความปกติทางสรีระบุคคลที่ถึงแม้จะไม่มีอาการแสดงทางคลินิก

แต่หากไม่สามารถปฏิบัติภารกิจในสังคมได้แล้ว ก็หมายความว่าบุคคลนั้นมีสุขภาพป่วย เช่น คนติดสุราเรื้อรัง

3. แนวคิดด้านสุขภาพจิตใจ (The Psychological Model)

โดย Antonovsky (1979) เป็นการประเมินภาวะสุขภาพด้วยการให้ตัวบุคคลเป็นผู้ประเมินตนเอง เน้นเรื่องจิตใจเป็นสำคัญ โดยมองว่า ความเครียด คือ ตัวการที่ทำให้คนเจ็บป่วย

4. แนวคิดทางด้านกฎหมาย (The Legal Model)

เป็นแนวคิดที่ใช้กับการเจ็บป่วยทางจิตใจเท่านั้น ใช้เฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นต้องตัดสินสมรรถภาพของบุคคล เพื่อพิจารณาว่าบุคคลใดสมควรต้องถูกส่งเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาล หรืออยู่ในความควบคุมหรือไม่

ตัวชี้วัดสุขภาพ/ ภาวะสุขภาพ หรือดัชนีอนามัย (*Health Indicator*)

ตัวชี้วัดภาวะสุขภาพ หรือดัชนีอนามัย

หมายถึง เครื่องบ่งชี้ภาวะสุขภาพอนามัยของชุมชน โดยมากเป็นการวัดด้านปริมาณ เพื่อแสดงถึงสุขภาพอนามัยของชุมชน ในด้านต่างๆ มีลักษณะเป็นได้ทั้งในรูปอัตรา อัตราส่วน และสัดส่วน

ดัชนีอนามัย เป็นเครื่องบ่งชี้ความถี่ของการเกิดการเจ็บป่วย ความพิการ การตาย และภาวะสุขภาพอนามัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น อัตราป่วยและอัตราตายด้วยโรคต่างๆ

การค้นหา วิเคราะห์ และแก้ปัญหาสาธารณสุข

การค้นหา วิเคราะห์ เป็นหัวใจสำคัญในการวางแผนแก้ปัญห
สาธารณสุข การที่เราจะทราบว่าที่ใดมีปัญหาสาธารณสุขหรือไม่นั้น

ตัวชี้วัดปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ ได้แก่ ตัวชี้วัดสภาวะสุขภาพอนามัย
อาทิ อัตราตาย อัตราป่วย อัตราการเจริญพันธุ์ และตัวชี้วัดการพัฒนาในระดับ
หมู่บ้าน หรือข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน

เมื่อทราบว่าอะไรเป็นตัวชี้วัดปัญหาสาธารณสุขจะต้องค้นหาข้อมูล
ตามตัวชี้วัดนั้น ซึ่งสามารถหาได้จากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่แล้ว หรือใช้วิธีการ
รวบรวมข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ และรู้ขั้นตอนในการค้นหา วิเคราะห์และแก้ไข
ปัญหาสาธารณสุขในชุมชน

ปัญหาสาธารณสุข คือ

ความเจ็บไข้ได้ป่วยของประชาชน บางครั้งก็มีอาการป่วยมาก บางครั้งก็มีอาการเล็กน้อย มีทั้งชัดเจนและไม่ชัดเจน และปัญหาที่เกิดขึ้นตามแนวคิดทางการแพทย์ เนื่องจากการขาดความสมดุลของปัจจัย 3 ประการ คือ

1. สิ่งที่ทำให้เกิดโรค (Agent)
2. บุคคล (Host)
3. สิ่งแวดล้อม (Environment)

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

การที่บุคคลจะมีภาวะสุขภาพดีหรือไม่ ขึ้นกับองค์ประกอบหลายประการ ดังจะกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบคือ

- 1.ปัจจัยภายใน (Internal Factors)
- 2.ปัจจัยภายนอก (External Factors)
- 3.ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการสุขภาพ (Quality Health Service Factors)

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factors)

ปัจจัยภายในเป็นปัจจัยด้านตัวบุคคล ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ มิติทางด้านชีวภาพ มิติทางด้านจิตวิทยา และมิติทางด้านความรู้ ความเชื่อ

1. มิติทางด้านชีวภาพ (Biological Dimension) แบ่งออกเป็น 4 ปัจจัย คือ

1.1 พันธุกรรม

เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลที่สำคัญต่อการเกิดโรคหรือความผิดปกติ ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน เช่น ตาบอดสี โรคเบาหวาน โรคเลือดธาลัสซีเมีย โรคหัวใจ

1.2 เชื้อชาติ

เป็นปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับสุขภาพ ทำให้มีโอกาสหรือแนวโน้มต่อการเจ็บป่วยบางชนิดได้ง่าย เช่น คนผิวดำจะมีความต้านทานต่อไข้มาเลเรีย ชนเชื้อชาติอเมริกันมีโอกาสเป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคหลอดเลือดหัวใจได้

1.3 เพศ

เป็นปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับการเกิดโรค ยกตัวอย่างเช่น โรคหรือ
ภาวะการเจ็บป่วยที่พบได้บ่อยในเพศหญิง ได้แก่ โรคมะเร็งเต้านม โรคกระดูกผุ
โรคข้อรูมาตอยด์ หรือโรคที่เกิดได้บ่อยในเพศชายมากกว่าเพศหญิง ได้แก่ โรคนิ่วใน
ถุงน้ำดี โรคไทรอยด์ โรค มะเร็งตับ โรคเอดส์ เป็นต้น

1.4 อายุและพัฒนาการในวัยต่างๆ

โรคที่เกิดในแต่ละกลุ่มอายุมีความแตกต่างกัน เช่น โรคอสูกอีโส โรคหัด โรคอุจจาระร่วงพบในวัยเด็กมากกว่าวัยผู้ใหญ่ โรคหลอดเลือด โรคหัวใจ พบในวัยกลางคนมากกว่าคนหนุ่มสาว ส่วนในวัยสูงอายุพบว่า มีความเสื่อมของความสามารถต่อการรับรู้สิ่งแวดล้อม เช่น สายตา หู ความจำ และอาจจะพบภาวะซึมเศร้าได้

2. มิติด้านจิตวิทยา

เกี่ยวข้องกับการทำงานของจิตใจ ทั้งจิตสำนึก อารมณ์ ความรู้สึก
บุคลิกภาพระดับสติเซาว์ปัญญา การรับรู้ การเรียนรู้ การคิด การจัดการกับ
อารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมต่างๆ

ซึ่งทำให้เกิดภาวะจิตใจที่ปกติ มีสุขภาพจิตดี จะทำให้บุคคลสามารถ
พัฒนาตนเองเพื่อดูแลสุขภาพกายให้สมบูรณ์

ในทางตรงกันข้าม บุคคลเมื่อเกิดภาวะเสียสุขภาพจิต เนื่องจากมี
ความเครียด ความวิตกกังวล จะทำให้บุคคลรู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้ อ่อนเพลีย สิ้นหวัง
จนสูญเสียศักยภาพในการดูแลตนเอง

นอกจากนี้ความเครียดยังส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพกาย เช่น ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย เกิดการหลั่งของกรดในกระเพาะอาหารจนเกิดโรคกระเพาะอาหาร ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

3. มิติทางด้านความรู้

มิติทางด้านความรู้ ทำให้บุคคล มีความแตกต่างกันในเรื่องการเลือกแบบแผนการปฏิบัติเพื่อดูแลสุขภาพอนามัย ทำให้บุคคลมีความสามารถในการเลือกพิจารณา ไตร่ตรองการปฏิบัติตนในเรื่องการดูแลสุขภาพ

เพื่อให้สมรรถภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง และมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่ทำให้เกิดความเครียดในชีวิตได้ มีความสามารถในการใช้เวลา พลังงาน ศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่การงานสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต

2. ปัจจัยภายนอก (External Factors)

ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อภาวะสุขภาพ ได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์
ภาวะเศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรมประเพณีและขนบธรรมเนียมต่างๆ

ปัจจัยดังกล่าวมีผลกระทบต่อสุขภาพบุคคลทั้งทางบวกและทางลบ
โดยปัจจัยภายนอกมีความสำคัญดังนี้

1. สภาพภูมิศาสตร์

มีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของบุคคล เป็นผลจาก การเปลี่ยนแปลงของลักษณะดิน ฟ้า อากาศ ของแต่ละภูมิภาค

2. สภาพสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งหนึ่งที่บุคคลต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วยตลอดเวลา ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

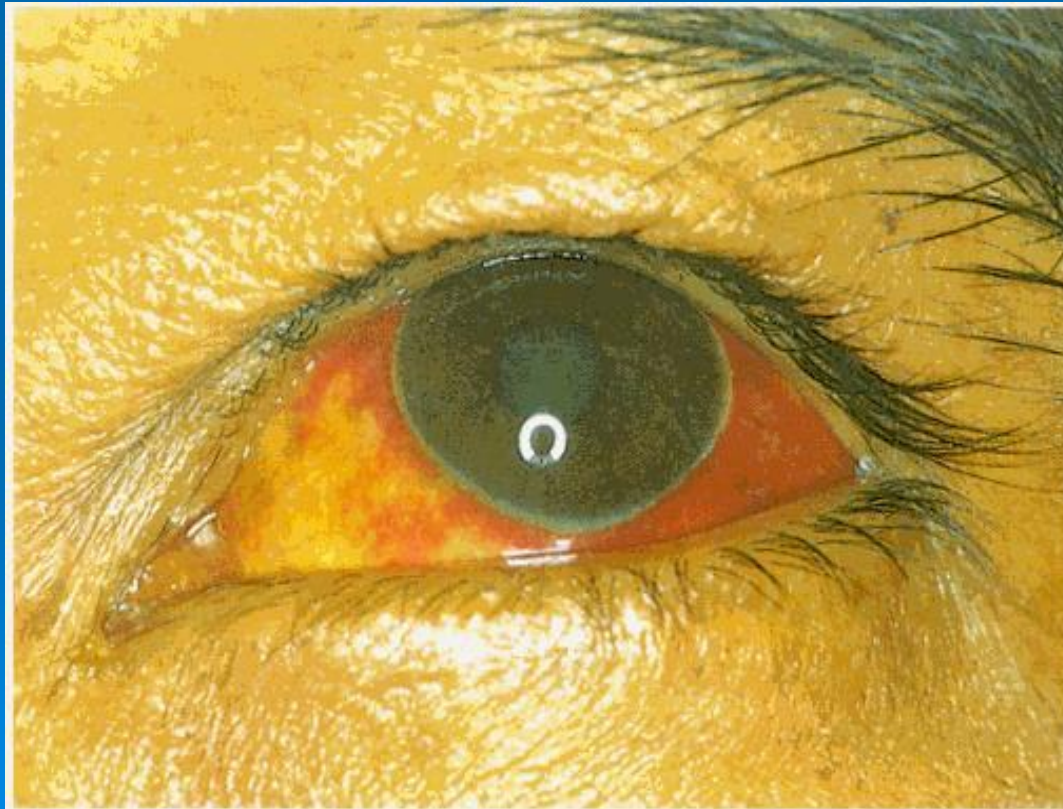
2.1 สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ

เป็นสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต เช่น สัตว์ แมลง พืช เชื้อจุลินทรีย์ ไวรัส พยาธิต่างๆ ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่เราที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยของบุคคล

ดังเช่นโรคต่างๆที่มีสัตว์เป็นพาหะนำโรค

เช่น โรคพิษสุนัขบ้า โรคเลปโตสไปโรซิส หรือโรคฉี่หนู โรคแอน-แทรกซ์
โรคตาแดง โรคไขเลือดออก เป็นต้น หรือในกรณีที่บุคคลมีภาวะสุขภาพอ่อนแอ
ทำให้มีภูมิต้านทานโรคต่ำ ก็อาจจะทำให้เกิดโรคติดเชื้อได้ง่าย

2.2 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

เป็นสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับสถานที่อยู่อาศัย ที่ทำงาน รวมถึงสภาพ ความร้อน แสง เสียง ความสั่นสะเทือน และรังสีต่างๆ

2.3 สิ่งแวดล้อมทางเคมี

คือ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีในรูปแบบต่างๆ เช่น สารตะกั่ว สารหนู ฝุ่น คาร์บอน ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์

ซึ่งสารเหล่านี้ หากบุคคลสัมผัส ไม่ว่าจะด้วยการสูดดม สัมผัส บริโภค หรือมีการดูดซึมผ่านผิวหนัง ย่อมทำให้บุคคลมีอาการต่างๆ อันเกิดจากพิษของสารเคมีนั้นๆ

เช่น ระคายเคือง แสบตา แ่นหน้าอก หายใจลำบาก เป็นต้น หรือ
ดังเช่น บุคคลที่ทำงานในโรงงานแบตเตอรี่ มักจะต้องสัมผัสกับตะกั่ว ทำให้ได้รับ
สารพิษจากตะกั่วในปริมาณสูง จนสามารถเกิดการเจ็บป่วยโดยระบบประสาท
ถูกทำลายได้

2.4 สิ่งแวดล้อมทางสังคม

จะมีผลเกี่ยวกับมาตรฐาน การดำรงชีวิตของบุคคล ที่เป็นโครงสร้างของสังคม เช่น การศึกษา เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา เป็นต้น บุคคลที่อยู่ในสภาวะสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีมลพิษ ย่อมมีความสุขทางสุขภาพ

ทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิต ดีกว่าบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมแออัด เต็มไปด้วยมลพิษ หรือ ความขัดแย้งทางสังคมก็จะทำให้บุคคลไม่สามารถอยู่ร่วมกัน ได้อย่างปกติสุข

3. ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการสุขภาพ

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคล จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาแบบองค์รวม โดยบูรณาการการพัฒนาปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อภาวะสุขภาพ ร่วมกับระบบบริการสาธารณสุข

โดยมุ่งเน้นให้คนมีความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การดูแลตนเองและครอบครัว ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านจิตใจ คุณภาพการบริการสุขภาพ เป็นการจัดบริการสาธารณสุขในรูปแบบต่างๆ

เพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชน ในเรื่องสุขภาพอนามัย เพื่อยกระดับสุขภาพอนามัยของคนในชาติให้อยู่บนรากฐานของการมีสุขภาพอนามัยที่ดี

ดังนั้นในการส่งเสริมสุขภาพบุคคล จึงควรได้รับการส่งเสริมแบบ
องค์รวม กล่าวคือ บุคคลควรได้รับการส่งเสริมให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง
มีสุขภาพจิตที่ดี

รวมถึงมีสุขภาพะทางสังคมที่ดี ด้วยการสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม
ได้อย่างปกติสุข ซึ่งจะสอดคล้องตามความหมายของสุขภาพ ตามที่องค์การ
อนามัยโลกได้ให้คำนิยามไว้

การส่งเสริมสุขภาพทางกาย

ผู้ที่มีสุขภาพกายดีคือ ผู้ที่มีอวัยวะต่างๆ อยู่ในสภาพที่ดี มีความ
สมบูรณ์ ทำงานได้ตามปกติ เป็นผลให้ร่างกายปราศจากโรคและข้อบกพร่อง
พิการทางกาย

ในการดูแลสุขภาพส่วนบุคคล มีแนวทางพื้นฐาน ที่เรียกว่า “หลัก 9 อ” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. อนามัย เป็นการดูแลอนามัยส่วนบุคคล เช่น การรักษาความสะอาดของร่างกาย เสื้อผ้า การบริโภคอาหารและน้ำที่สะอาด รวมถึงการจัดสิ่งแวดล้อมให้สะอาดสวยงาม

2. อบายมุข หมายถึง การหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดให้โทษ เช่น เหล้า บุหรี่ สารเสพติด รวมถึง การไม่ล่าสัตว์ทางเพศ และไม่เกี่ยวข้องกับการพนันทุกชนิด

3. ออกกำลังกาย เป็นการกระทำเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ช่วยป้องกันโรคต่างๆ

4. อากาศ ควรอยู่ในที่มีอากาศบริสุทธิ์ ถ่ายทอดสด หลิกเลี้ยงมดพิษต่างๆ
เช่น ควน รอยนต

5. อารมณ์ ควรมีการฝึกฝนจิตใจให้มีการผ่อนคลายความเครียด ลดความวิตกกังวล ตลอดจนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เช่น ลดการโต้แย้งกับบุคคลอื่น รู้จักรับฟัง ให้อภัยให้การช่วยเหลือ เป็นต้น

6. อาหาร การบริโภคอาหารอย่างถูกต้องเหมาะสม คือการรับประทาน
อาหารให้ครบ 5 หมู่ หลีกเลียงอาหารที่มีสารพิษปนเปื้อน ย่อมส่งผลดีต่อ
สุขภาพ ทั้งยังช่วยในการป้องกันโรคต่างๆได้

7.อิริยาบถ หมายถึงการรักษาอิริยาบถ ในการเดิน นั่ง นอน หรือขณะทำงาน เพื่อป้องกัน อาการปวดเอว ปวดหลัง ปวดตามข้อต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การใช้ยาอย่างผิดๆ

8. อุบัติเหตุ ควรฝึกพฤติกรรมสำนึกในความปลอดภัย เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ
ต่างๆ เช่น อุบัติเหตุภายในบ้าน อุบัติเหตุจากการจราจร อุบัติเหตุจากการทำงาน
 เป็นต้น

9. โอสถ หมายถึง การได้รับวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ และการใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม

มาตรฐานบริการสาธารณสุข

หมายถึง มาตรฐานซึ่งกำหนดลักษณะพึงประสงค์ของผลลัพธ์ของการให้บริการสาธารณสุขที่ส่งมอบให้แก่ประชาชนผู้รับบริการ

การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) หมายถึง การบริหารคุณภาพที่ทำให้มั่นใจว่า จะบรรลุข้อกำหนดทางด้านคุณภาพได้

เทคโนโลยีเฉพาะทาง(Intrinsic Technology) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ หรือทักษะเฉพาะทางหรือเฉพาะวิชาชีพของบุคลากร ซึ่งจะต้องมีอยู่อย่างสมบูรณ์พร้อมเป็นปกติในการปฏิบัติงานเพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด

ปัจจัยคุณภาพ (Quality Factor) หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดคุณภาพได้ ซึ่งหากขาดเสียซึ่งปัจจัยดังกล่าวแล้ว ย่อมไม่เกิดคุณภาพ

ปัจจัยคุณภาพบริการสาธารณะ เช่น

- สถานที่ที่ดี
- เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ที่ดี
- สิ่งของวัสดุที่ดี รวมถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วน ที่ต้องจัดเตรียมไว้
- คุณสมบัติ คุณลักษณะ และบุคลิกที่ดีของผู้ปฏิบัติงาน
- วิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง
- อากัปกิริยาที่น่าประทับใจ
- ความรู้ความเข้าใจที่ดีพอของผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้อง

โรงพยาบาล หรือ สถานพยาบาล หรือ ศูนย์การแพทย์ เป็นสถานที่
สำหรับให้บริการด้านสุขภาพ โดยมักที่จะมุ่งเน้นการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และ
ฟื้นฟูภาวะความเจ็บป่วย หรือโรคต่างๆ ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ

กระทรวงสาธารณสุข ได้แบ่งประเภทของโรงพยาบาลออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1.โรงพยาบาลมหาราช เป็นโรงพยาบาลประจำภูมิภาคขนาดใหญ่พิเศษ มีขีด
ความสามารถระดับตติยภูมิขั้นสูง มีจำนวนเพียง 500 เติ่งขึ้นไป ในประเทศไทยมี
3 แห่ง คือ

1. โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ (สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ)
2. โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช และ
3. โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา

2.โรงพยาบาลศูนย์ เป็นโรงพยาบาลประจำภูมิภาคขนาดใหญ่ มีขีด
ความสามารถระดับตติยภูมิจนถึงตติยภูมิขั้นสูง มีจำนวนเตียง 500 เตียงขึ้นไป
เช่น ภาควิชาออกเฉียงเหนือ

โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี

โรงพยาบาลอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

โรงพยาบาลสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

โรงพยาบาลขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

โรงพยาบาลบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

3. **โรงพยาบาลทั่วไป** เป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัดทั่วไป หรือประจำอำเภอขนาดใหญ่ มีขีดความสามารถระดับทุติยภูมิจนถึงทุติยภูมิขั้นสูง มี 2 ขนาด คือ 150-250 เตียง และขนาด 250-500 เตียง เช่น

โรงพยาบาลน่าน

โรงพยาบาลพิจิตร

โรงพยาบาลแม่สอด

โรงพยาบาลพหลพลพยุหเสนา

โรงพยาบาลสุโขทัย

4. **โรงพยาบาลชุมชน** เป็นโรงพยาบาลประจำอำเภอทั่วไป มีขีดความสามารถระดับปฐมภูมิจนถึงทุติยภูมิ แบ่งเป็น 5 ขนาด คือ

1.ขนาด 10-30 เตียง

2.ขนาด 30-60 เตียง

3.ขนาด 60-90 เตียง

4.ขนาด 90-120 เตียง

5.ขนาด 120-150 เตียง

โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช

โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช (รพร.) เป็นโรงพยาบาลชุมชนประจำอำเภอสังกัดกระทรวงสาธารณสุข (ยกเว้นโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสระแก้วที่เป็นโรงพยาบาลทั่วไปประจำจังหวัด)

มีขีดความสามารถระดับปฐมภูมิ (Primary Care) หรือระดับทุติยภูมิ (Secondary Care) ในบางแห่ง มีจำนวนเตียง 30 - 200 เตียง ดำเนินการโดย มูลนิธิโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
2. โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
3. โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชกระนวน จังหวัดขอนแก่น
4. โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
5. โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
6. โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม จังหวัดนครพนม
7. โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
8. โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเลิงนกทา จังหวัดยโสธร
9. โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชด่านซ้าย จังหวัดเลย

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

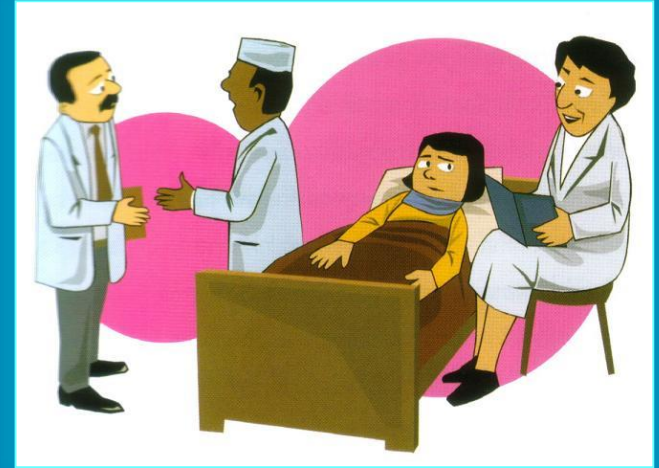
เดิมนี้คือสถานีอนามัย หรือศูนย์สุขภาพชุมชน เป็นสถานพยาบาลประจำตำบลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มีขีดความสามารถระดับปฐมภูมิ (Primary Care) โดยเกือบทั้งหมดจะไม่รับผู้ป่วยใน และไม่มีแพทย์ทำงานอยู่เป็นประจำ แต่จะอาศัยความร่วมมือกับแพทย์ในโรงพยาบาลชุมชน

ความคาดหวังของผู้มารับบริการสุขภาพ

1. ต้องการบริการสุขภาพที่ดี
2. ต้องการยอมรับ
3. ต้องการได้รับตอบสนอง
4. ต้องการรับบริการสุขภาพจากสถานบริการสุขภาพที่ดี
5. ต้องการรับบริการสุขภาพจากเจ้าหน้าที่ที่มีสุขภาพที่ดี
6. ต้องการได้รับโอกาสและมีส่วนร่วม
7. เมื่อเจ็บป่วยต้องการความช่วยเหลือและได้รับความรู้

ทีมสุขภาพ

เจ้าหน้าที่
Supporting

Effective training

แบ่งพื้นที่รับผิดชอบ ประสาน
หน่วยงานอื่น ร่วมรับผิดชอบ

อสม.

การรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ
(จัดตั้งองค์กรในชุมชน)

Empowerment

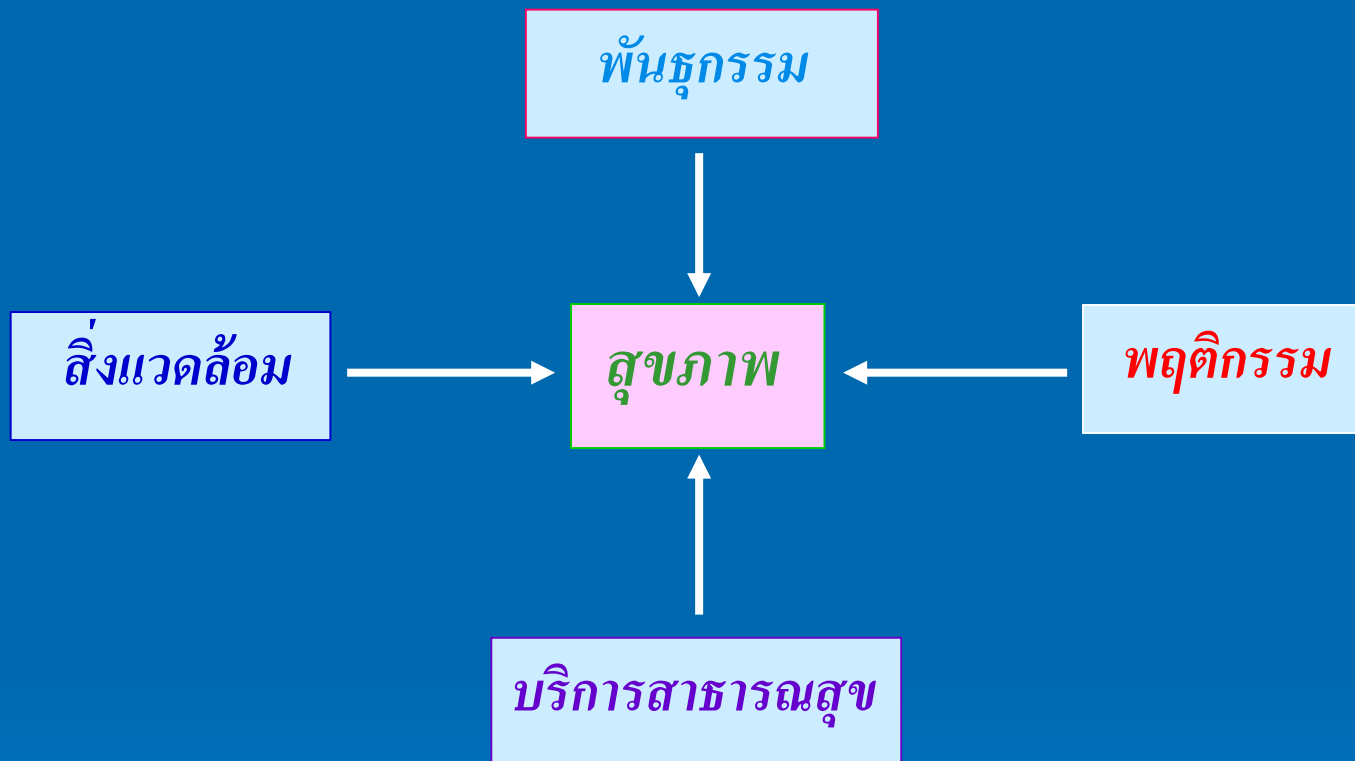
ร่วมรับผิดชอบพัฒนาชุมชน
จัดเวทีชุมชนร่วมวางแผน
กิจกรรมต่อเนื่อง

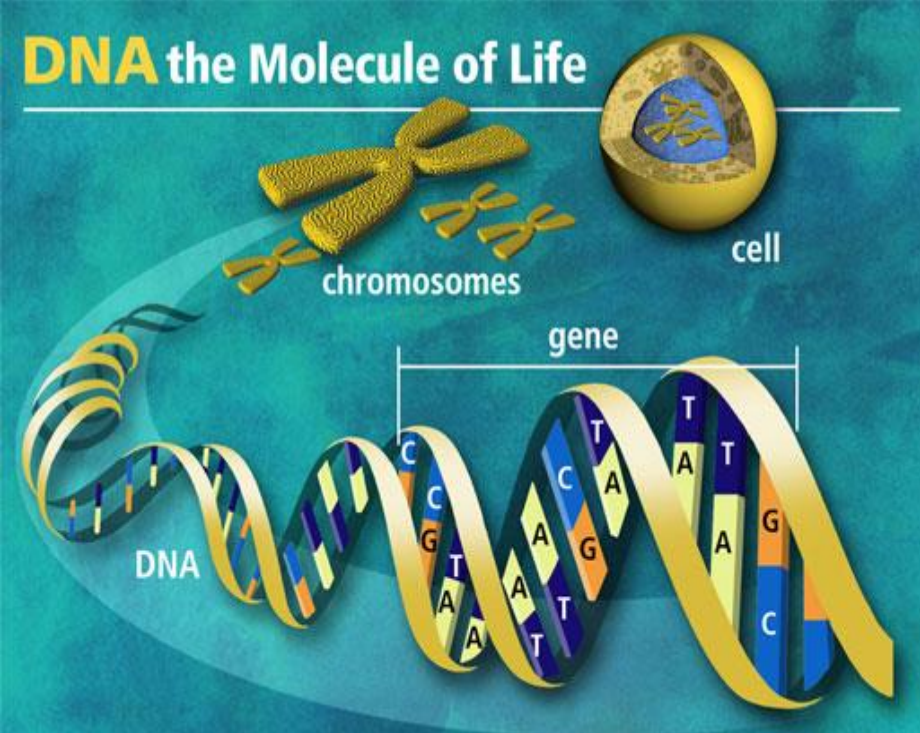
เจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ + ชุมชน

ชุมชน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

พันธุกรรม

เป็นความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจที่ถ่ายทอดมาทางพันธุกรรม มีความเจ็บป่วยมาแต่กำเนิดยากที่จะแก้ไขให้คืนสู่ปกติได้

สิ่งแวดล้อม

สภาพแวดล้อมที่สกปรก มีภาวะมลพิษ ย่อมก่อความเสื่อมโทรมของสุขภาพและเสี่ยงต่อความเจ็บป่วยสูงอย่างแน่นอน

พฤติกรรม

พฤติกรรมที่ขาดความสะอาด
ประมาทในการปฏิบัติงาน ประมาทในการกิน
การเสพ การนอน การออกกำลังกาย ย่อมก่อ
ความเสื่อมโทรมแก่สุขภาพและเสี่ยงต่อความ
เจ็บป่วยสูงเช่นเดียวกัน

บริการสาธารณสุข

บริการสาธารณสุขที่ดี ย่อมป้องกัน
และแก้ปัญหาลดถึงส่งเสริมให้สุขภาพดีได้

แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ

สุขภาพเป็นภาวะที่ไม่หยุดนิ่ง

สุขภาพของบุคคลนั้นมีภาวะเลื่อนไหล (*continuum*) มิได้หยุดนิ่งอยู่ ณ จุดใดจุดหนึ่ง จะเห็นได้จากภาวะสุขภาพของบุคคลมีการเปลี่ยนแปลง

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพ

Biomedical Approach

Sociocultural Approach

Behavioral Approach

Physical/Environmental Approach

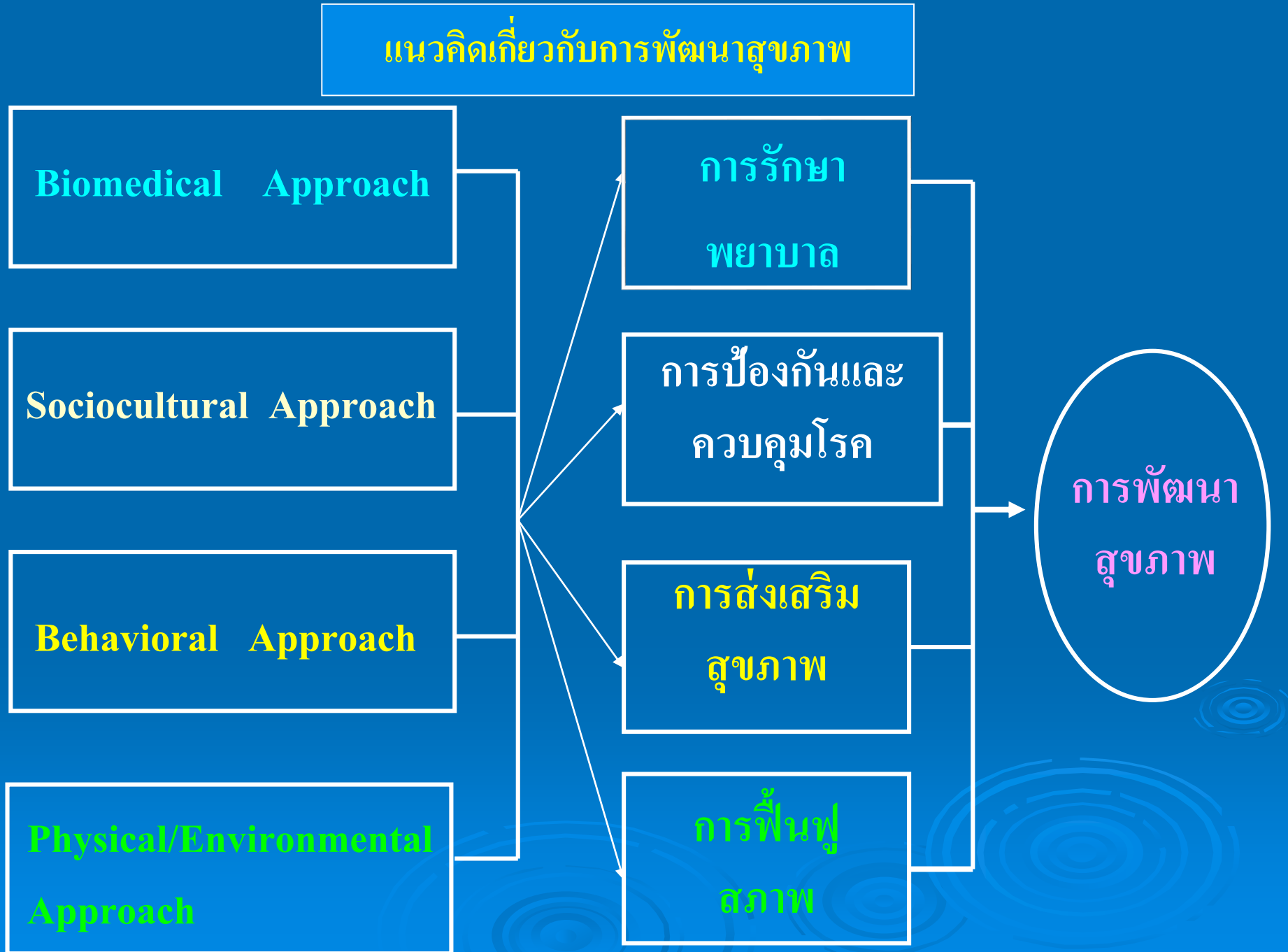
การรักษา
พยาบาล

การป้องกันและ
ควบคุมโรค

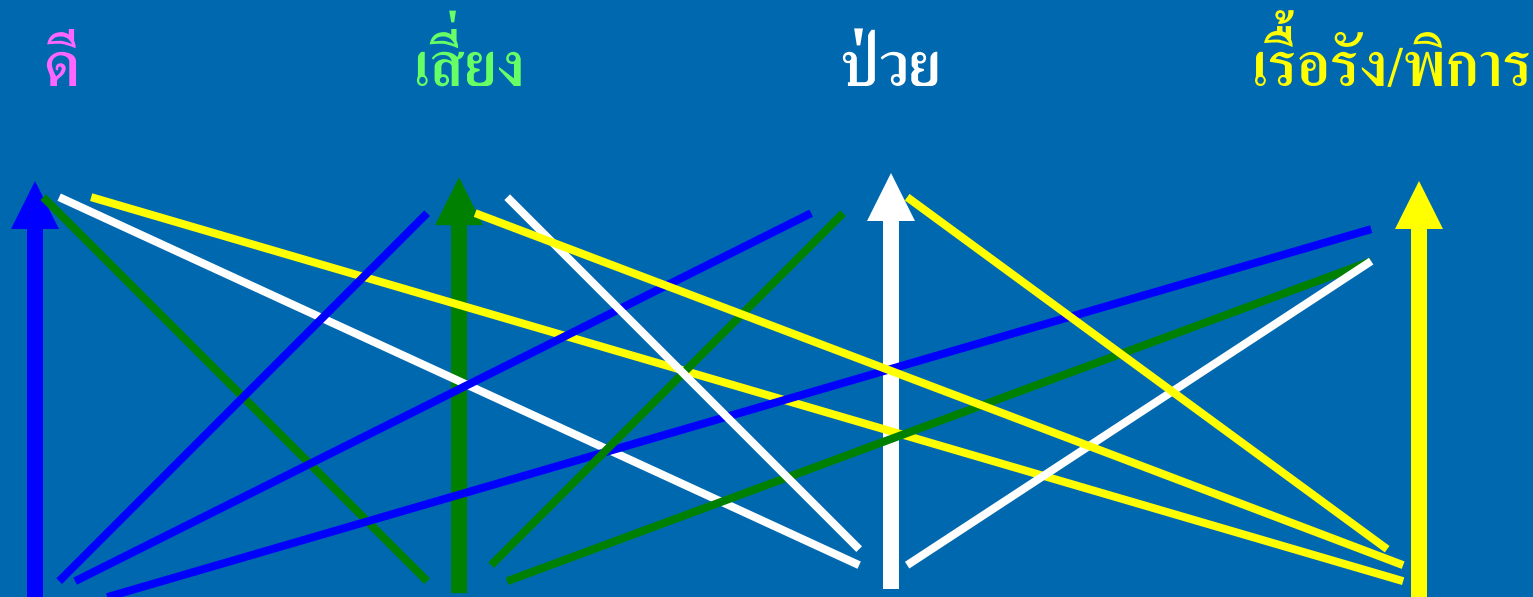
การส่งเสริม
สุขภาพ

การฟื้นฟู
สภาพ

การพัฒนา
สุขภาพ

บทบาทการให้บริการ

ส่งเสริม

ป้องกัน

รักษา

ฟื้นฟู

H.PROMOTION

PREVENTION

CURATIVE

REHABILITATION